

NÉHÁNY GONDOLAT A NÉMET BONTÓJOGI SZABÁLYOZÁSRÓL

A német bontójogi rendszer kizárólag – a legtöbb európai országhoz hasonlóan – a feldúltsági elv alapján áll, nem tulajdonítva jelentőséget a házasság megromlásáért vétkes fél által tanúsított magatartásnak.

A német szabályozás egyetlen bontó okot fogad el, amely tulajdonképpen azonos a házasság teljes és helyrehozhatatlan megromlásával. A BGB 1565 §-a szerint a házasság akkor bontható fel, ha a házastársak között a házassági életközösség megszűnt, és annak helyreállítása sem várható.

A házasság teljes és végleges megromlását vélelmezni kell, ha a házastársak 1 éve külön élnek,¹ és mindketten kérelmezik a házasság felbontását, vagy a másik fél a felbontásba beleegyezett.²

Ugyancsak vélelmezni kell az életközösség végleges megszakadását, ha a felek legalább 3 éve különélnek. A törvény a háromévi különélés esetén már nem köti mindkét fél hozzájárulásához a házasság felbontását. E vélelmek megdönthetetlen vélelmek.³

A BGB a közös megegyezést tehát nem tekinti önálló bontó oknak, hanem mint bizonyítékát annak, hogy a házasság teljesen és helyrehozhatatlanul megromlott.

A háromévi különélés esetén pedig csak a 3 évi különélés tényét kell bizonyítani, amely megalapozza a házasság felbontását.

Az elhamarkodott, megdöntetlen bontások megelőzésére a német bontójog két megoldást alkalmaz.

Az 1 évnél rövidebb ideje fennálló házasságot csak abban az esetben lehet felbontani, ha a házasság fenntartása a házasság felbontását kérő fél számára a másik fél személyében rejlő ok miatt aránytalan hátrányt jelentene.

A másik szűrőt a házastársak járulékos kérdésekben való kötelező megegyezése jelenti közös megegyezés esetén.

A német szabályozás szerint a házastársaknak meg kell állapodni a közös kiskorú gyermekek feletti szülői felügyeleti jog gyakorlásáról, a különélő szülő és gyermek közötti kapcsolattartásról, a gyermek tartásáról, a házas-

társi törvényes tartásról, valamint a közös lakás és az ahhoz tartozó háztartás ingóságainak a megosztásáról.

A házasság felbontására irányuló eljárás

A házasság felbontását a német szabályozás kiemelkedő jelentőségű kérdésnek tekinti, amely abban is megmutatkozik, hogy a házassági pereket az Amtsgerichten belül, elkülönülten működő ún. Családügyi Bíróság bírálja el.

A házassági bontóperben a 2201/2003 EK. rendelet joghatósági szabályai mellett a ZPO további joghatósági okokat rögzít.

E szerint a német bíróság általános joghatósággal rendelkezik akkor is, ha valamelyik házastárs német állampolgár, vagy a házasság megkötésekor német állampolgár volt, vagy mindkét házastárs szokásos tartózkodási helye belföldön van.

Ezen túlmenően általános joghatósági ok, ha az egyik házastárs hontalan és a szokásos tartózkodási helye belföldön van, illetve ha az egyik házastárs szokásos tartózkodási helye belföldön van, kivéve, ha a meghozandó döntést nyilvánvalóan egyik állam joga szerint sem ismernék el, amelynek a fél állampolgára.

Az eljáró bíróság illetékessége főszabályként, általános illetékességi okként a házastársak szokásos tartózkodási helyéhez igazodik. E szerint házassági bontóperben az a bíróság kizárólagosan illetékes, amelynek területén a házastársak közös szokásos tartózkodási hellyel rendelkeznek. Ha ilyen közös tartózkodási hellyel a perfüggőség beálltakor belföldön nem rendelkeznek, akkor az a bíróság illetékes, amelynek területén a házastársak egyikének a közös kiskorú gyermekkel együtt szokásos tartózkodási helye van.

Ha ez sem adott, – kiegészítő illetékességi okként – az a bíróság illetékes, amelynek területén a házastársak utolsó közös szokásos tartózkodási helye volt, ha a perfüggőség beálltakor a házastársak egyike ennek a bíróságnak a területén szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik.

Ha ilyen sincs, akkor az a bíróság illetékes, amelynek területén az ellenérdekű fél szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, vagy ha ilyen belföldön nincs, akkor a házasság felbontását kérelmező fél szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett.

Ha mindkét házastárs keresetet nyújtott be, az a bíróság jogosult az eljárást lefolytatni, amelynél a perfüggőség⁴ előbb állt be.

Amennyiben egy időben állt be a perfüggőség, akkor a másodfokú bíróság jelöli ki az eljáró bíróságot.

Ha a fenti rendelkezések szerint sem határozható meg az illetékesség,

akkor a Berlin Schöneberg mellett működő családugyi bíróság, mint helyi bíróság az illetékes.

A peres felek⁵ perképeségére vonatkozó szabályok szinte megegyeznek a magyar szabályozással.

A házassági perben a korlátozott cselekvőképességgel rendelkező fél teljes perbeli cselekvőképességgel rendelkezik.

A cselekvőképtelen személy törvényes képviselője által indíthatja meg a pert,⁶ illetve vehet részt az eljárásban. A törvényes képviselő azonban nem jogosult a házasság visszaállítása iránt pert indítani; a házasság felbontására, érvénytelenítésére irányuló kereseti kérelem benyújtásához a „Gyámügyi bíróság”. (Vormundschaftsgericht) hozzájárulása szükséges.

Házasság felbontása iránti perben a peres felek kizárólag a házastársak lehetnek. Amennyiben olyan kérdés is a per tárgya lenne, amely kívülálló harmadik személy perbe lépését igényli, akkor e körben a per tárgyalását el kell különíteni a házassági bontópertől.

A házasság közös megegyezéssel történő felbontása iránt előterjesztett kereseti kérelemben elő kell adni, hogy⁷ a másik házastárs is beleegyezik a házasság felbontásába, vagy a házasság felbontását ugyancsak kérelmezni kívánja. Ugyancsak tartalmaznia kell a kereseti kérelemnek a házastársak egybehangzó nyilatkozatait arról, hogy a gyermekek szülői felügyeleti jogának vagy annak egy részének az egyik házastársra való átruházása iránt, a szülők gyermekekkel való kapcsolattartásának rendezése iránt kérelmet nem terjesztenek elő, mert a házastársak a felügyelet és a kapcsolattartás kérdésében megegyeztek. Amennyiben a bíróság döntésére van szükség, az erre irányuló kérelmeket és a másik házastárs ehhez szükséges beleegyezését is elő kell adni.

A házasság közös megegyezéssel történő felbontása esetén már a keresetlevél kötelező tartalmi eleme a házastársak megegyezése a gyermekkel szemben fennálló tartási kötelezettség rendezéséről, a házasságon alapuló törvényes tartási kötelezettségről, valamint a közös lakás és berendezését érintő jogviszonyról.

A házasság felbontásába való beleegyezést az elsőfokú ítélet meghozatalát megelőző tárgyalás berekesztéséig vissza lehet vonni. A beleegyezést és a visszavonást a bíróság hivatalos helyiségében és a tárgyaláson szóban is jegyzőkönyvbe lehet mondani.

A bíróság a bontási kérelemnek csak akkor adhat helyt, ha a házastársak a járulékos kérdések tekintetében végrehajtható jogcímmel (okirattal) rendelkeznek.

A házasság felbontása iránti pert más perrel összekapcsolni, viszontkeresettel élni kizárólag a házassági életközösség helyreállítására, a házasság felbontására és érvénytelenítése iránti perekkel lehet.

Ezen kívül a német szabályozás meghatároz bizonyos kérdéseket, ún. kapcsolódó ügyeket, amelyek körében szintén a bíróság döntése szükséges.⁸

A családjogi bíróság tehát az alábbi családjogi ügyekben dönthet a házasság felbontásával együtt:⁹

1. a közös gyermek szülői felügyelete, ha a ZPO szerint ezekre a családi jogi bíróság illetékes,¹⁰
2. a közös gyermekkel való kapcsolattartása, illetve az egyik házastárs kapcsolattartásának szabályozása a másik házastárs gyermekével,
3. a szülői felügyelet alatt álló gyermek – házastársak közötti – kiadása,
4. a közös gyermekek részére teljesítendő törvényi tartása,
5. a házasságon alapuló törvényi tartása,
6. a házasságban nyújtott teljesítés kiegyenlítése,¹¹
7. a közös lakás és berendezésére vonatkozó rendelet rendelkezései,
8. a házassági vagyoni jogi igények, akkor is, ha harmadik személy is érintett az eljárásban,
9. a BGB 1382 és 1383 §-aira vonatkozó eljárás,
10. gyermekkel kapcsolatos ügyek,
11. a szülési költségek igénylése, és az anya temetési költségei megtérítése szerinti igények, ha az anya a terhesség miatt halt meg,¹²
12. a házasságra való életkorbeli érettség, az örökbefogadottal való házassággkötés és a házasság érvénytelenítésének kizártsága szerinti eljárás,¹³
13. az erőszakvédelmi törvény szerinti intézkedések.

A fenti ügyek közül az 1.,2.,3.,4. és 13. pont szerinti eljárásokban a házasság felbontását tárgyaló bíróságnak kizárólagos illetékessége van, és ehhez a bírósághoz át kell tenni az ügy tárgyalását, függetlenül attól, hogy melyik pernél illetve eljárásnál állt be hamarabb a perfüggőség. Ha a házassági perben még nem állt be a perfüggőség, az illetékesség az általános szabályok szerint alakul.

Házassági bontóperben a 4., 5.-9. pont szerinti kérdésekben is döntést kell hoznia a bíróságnak, és ha ezt a kérelmező házastárs kéri, a házasság felbontásának kérdésével egy időben kell tárgyalni és határozatot hozni.¹⁴

A házasság felbontása iránti perben a bármely fél előterjesztheti azon igényét, hogy a 1.,2.,3. pont szerinti kérdésekben is határozzon a bíróság. Azonban a másik házastárs kérelmére a bíróságnak ezen kapcsolódó ügyek tárgyalását el kell különítenie a fő kérdésben való döntéshozataltól, és önálló kérelemként kell tárgyalnia.

Mindkét esetben a kapcsolódó ügyekben az eljárást a házasság felbontása iránti perben az elsőfokú ítélet meghozatalát megelőző tárgyalás berekesztéséig meg kell indítani.

A fenti eseteken túlmenően a bíróság maga is dönthet hivatalból az 1. pont szerinti ügy házassági bontóperrel elkülönült tárgyalására, amennyiben a gyermek érdekei veszélyben vannak.

Házassági perben a pert megindító fél számára kötelező a jogi képviselő. Az ellenérdekű fél számára a jogi képviselő nem kötelező, azonban amennyiben a házasság felbontásával együtt ún. kapcsolódó kérdések körében is előterjesztett, döntés iránti kérelem van, akkor a bíróság megítélése szerint az ellenérdekű fél jogainak védelme érdekében elkerülhetetlenül szükségesnek látszik, a bíróság hivatalból rendelhet ki ügyvédet a részére.

A bíróságnak a feleket személyesen meg kell hallgatnia.¹⁵ A személyes meghallgatásnak ki kell terjednie a házassági bontóperrel érintett valamennyi kérdésre. Amennyiben közös kiskorú gyermekük van, a bíróság a házastársakat a szülői felügyelettel kapcsolatban is, meghallgatja, és felhívja a figyelmüket tanácsadó szervektől, és az ifjúságvédelmi szolgálatoktól igénybe vehető tanácsadás lehetőségére. Ezen kívül a bíróságnak fel kell hívnia a felek figyelmét a mediációs eljárás lehetőségére.

A kereseti kérelem alapjául előadott tényelőadásokat és indokokat az elsőfokú ítélet meghozatalát megelőző tárgyalás berekesztéséig lehet megváltoztatni.

Ugyanezen időpontig lehet a kereseti és viszontkereseti kérelmeket visszavonni. A visszavonás a kapcsolódó kérdésekre is vonatkozik, kivéve ha a szülői felügyeleti jog megszüntetése, átruházása a gyermek érdekeinek veszélyeztetettsége miatt szükséges. Ebben az esetben ezt a kérelmet önálló családjogi ügyként bírálják el. Ugyancsak önállóvá válnak azon kapcsolódó ügyek elbírálására vonatkozó kérelmek, amelyek ilyenként való tárgyalását bármely fél kéri.

Amennyiben az ítélet jogerőre emelkedése előtt az egyik házastárs meghal, az eljárást a fő kérdés tekintetében meg kell szüntetni.¹⁶

A házassági bontóperben, de kizárólag a kötelék felbontásának a kérdésében széles a bíróság hivatalbóli eljárásának a lehetősége. Így pl. a per tárgyalását fel kell függesztenie, ha esélyt lát a házassági életközösség helyreállítására. E körben fel kell hívnia a felek figyelmét a házassági tanács-

adó igénybe vételének a lehetőségére. A bíróság szabad mérlegelésének egyetlen korlátja, ha a felek már több mint 1 éve különélnek, akkor mindkét házastárs tiltakozása ellenére az eljárást nem lehet felfüggeszteni.

A felfüggesztés időtartama legfeljebb 1 év, háromévi különélés esetén ½ év lehet.

A bíróság elutasíthatja azon bizonyítási indítványokat, melyeket elkésetten nyújtott be a fél, ha a bíróság megítélése szerint ez a jogvita elintézését késleltetné, és a késedelem a fél számára felróható volt.

Ugyancsak a bíróság széles jogkörét mutatja, hogy a bíróság – a házassági kötelék felbontása körében – hivatalból is rendelhet el bizonyítást, és döntése meghozatalakor olyan tényeket is figyelembe vehet, amelyeket nem a felek tártak a bíróság elé.¹⁷

A bíróságnak a kötelék felbontása kérdésében a házasságot nem kell felbontania addig, amíg a házasság fenntartása különleges okokból, a házasságból származó kiskorú gyermekek érdekében kivételesen szükséges, illetve ha a bontás az azt ellenző fél számára szokatlan körülmények fennállása miatt olyan súlyos hátrányt jelentene, és a házasság fenntartása a bontást kérő fél érdekének figyelembevételével is kivételesen ajánlatosnak látszik.¹⁸ Ezen kérdésekben a bíróság diszkrecionális jogkörében dönt, azonban ezen rendkívüli körülményeket csak akkor veheti figyelembe, ha attól a házastárstól származnak, aki a házasság felbontását elutasítja.

A bíróság a ZPO házasság felbontása iránti perben a felek rendelkezési jogát bizonyos mértékben korlátozza.¹⁹

A bíróság bármely fél kérelmére széles körben hozhat ideiglenes intézkedést.²⁰ Ideiglenes intézkedéssel rendezheti a bíróság:

1. közös gyermek szülői felügyeletét
2. az egyik szülő gyermekkel való kapcsolattartását
3. a gyermek kiadását a másik szülő részére
4. kiskorú gyermek részére történő tartási kötelezettséget
5. a házastársak különélését
6. a házastárs tartását
7. a házastársi közös lakás és berendezés használatát
8. az egyik házastárs vagy gyermek személyes használatára rendelt dolgok kiadását és használatát
9. az erőszakvédelmi törvény 1-2 §§ -aiban meghatározott intézkedéseket, ha az érintettek tartósan közös használatra berendezett

háztartást vezetnek, vagy a kérvény benyújtásától számított 6 hónapon belül azt vezették

10. a házassági és ahhoz kapcsolódó ügyben költségelölézés nyújtására való kötelezést

Az ideiglenes intézkedés elrendelésére vonatkozó kérelmet – főszabályként – a házassági bontóper megindításától kezdődően lehet benyújtani. A keresetlevél benyújtását megelőzően akkor lehet ideiglenes intézkedést kérni, ha a per megindítását megelőzően, éppen a perlés megkönnyítése érdekében költségkezdmények igénylése iránt már kérelmet nyújtottak be.

Az ideiglenes intézkedés iránti kérelmet írásban lehet előterjeszteni, vagy a bíróság hivatalában is jegyzőkönyvbe lehet mondani. A kérelmezőnek az intézkedés alapjául szolgáló tényeket valószínűsítania kell.

Az ideiglenes intézkedés meghozatala előtt a bíróság meghallgathatja a feleket. Az 1., 2. és 3. pont szerinti követelésnél a gyermeket és az „Ifjúsági Hivatal”²¹ meg kell hallgatni, kivéve, ha az intézkedés meghozatala késedelmet nem tűr.

Az ideiglenes intézkedés elrendelésére az elsőfokú bíróság, ha a házassági ügy fellebbviteli bíróságnál van folyamatban, akkor a fellebbviteli bíróság illetékes. Ha egy olyan kapcsolódó kérdésben, amely az intézkedéssel azonos tárgyban másod-, vagy harmadfokon van folyamatban az eljárás, az intézkedés elrendelésénél is a fellebbviteli bíróság illetékes.²²

A bíróság az ideiglenes intézkedés iránti kérelemről indokolással ellátott végzéssel dönt.

A bíróság az ideiglenes intézkedés elrendelésére vonatkozó végzését kérelemre felfüggesztheti vagy megváltoztathatja.

A bíróság hivatalból is dönthet az ideiglenes intézkedés megváltoztatásáról, ha az intézkedés a közös kiskorú gyermek szülői felügyeletére, vagy ha az egyik szülő gyermekkel való kapcsolattartására, a gyermek kiadására vonatkozik, és e kérdéskörben a bíróság az intézkedést az Ifjúsági Hivatal meghallgatása nélkül történt.

Az ideiglenes intézkedés megváltoztatásáról szóbeli tárgyaláson szükséges a döntést meghozni, ha az ideiglenes intézkedésről a felek meghallgatása nélkül döntöttek.

A bíróság az intézkedés felfüggesztése vagy megváltoztatása esetén, a döntés előtt az ideiglenes intézkedés végrehajtását felfüggesztheti.

Az ideiglenes intézkedés körében hozott bírói határozattal szembeni jogorvoslati jog korlátozott. Kizárólag akkor van helye jogorvoslatnak, ha az elsőfokú bíróság szóbeli tárgyalás alapján rendezte a közös gyermek szülői felügyeletét vagy a gyermek másik szülő részére történő kiadását rendelte

el, illetve az erőszakvédelmi törvény 1, 2 §§-ai szerinti kérelemről, illetve a házastársak lakásának odaítéléséről szóló kérelemről döntött.²³

Az ideiglenes intézkedés megváltoztatásakor, vagy felfüggesztésekor az ideiglenes intézkedés hatálya megszűnik.

Megszűnik továbbá az ideiglenes intézkedés hatálya akkor is, ha a házasság felbontására vagy érvénytelenítésére irányuló kérelmet vagy a keresetet visszavonja az erre jogosult fél, vagy a bíróság azt jogerősen elutasítja. Ugyancsak hatályát veszti az ideiglenes intézkedés, ha bármelyik peres fél meghal.

Az ideiglenes intézkedés hatályának megszűnését a bíróság²⁴ – kérelemre – végzésben állapítja meg. E döntés ellen azonnali panasznak van helye.

Az ideiglenes intézkedés iránti eljárásban keletkezett költségek beletartoznak a házasság felbontása iránti per költségeibe.²⁵

Általában a házassági kötelék és a kapcsolódó kérelmek vonatkozásában a bíróság a tárgyalás berekesztését követően egyidejűleg, ítéletben határoz.²⁶ Amennyiben a bíróság a házasság felbontására irányuló kérelmet elutasítja, akkor az ahhoz kapcsolódó kérdésekben sem kell határoznia. Ez alól kivételt képez az az eset, amikor a szülői felügyeleti jog megszüntetése, átruházása a gyermek érdekeinek veszélyeztetettsége miatt szükséges. Ebben az esetben ezt a kapcsolódó ügyet önálló családjogi ügyként bírálják el.

Az elsőfokú bíróság ítélete elleni jogorvoslat az általános szabályok szerint alakul.²⁷

A másodfokú bíróság ítélete ellen felülvizsgálatnak nincs helye, ha abban a közös lakás és berendezés használatára, valamint a BGB 1382 és 1383 §-aira vonatkozó eljárásra tartozó ügyekről rendelkeztek.

Amennyiben az ítéletet kizárólag a közös gyermek szülői felügyelete, a közös gyermekkel való kapcsolattartása, illetve az egyik házastárs kapcsolattartásának szabályozása a másik házastárs gyermekével, a szülői felügyelet alatt álló gyermek – házastársak közötti – kiadása, a házasságban nyújtott teljesítés kiegyenlítése, a házassági vagyoni jogi igényekre vonatkozó kapcsolódó ügyről döntő részében támadnak meg, a nem peres eljárásra meghatározott panasz előterjesztésének van helye. Amennyiben az erre irányuló panasz benyújtása után fellebbezést vagy felülvizsgálati kérelmet is benyújtanak, úgy a jogorvoslatról egységesen, mint fellebbezésről vagy felülvizsgálatról kell dönteni.

A jogorvoslatot elbíráló bíróság előtt a kapcsolódó ügyekre az elsőfokú eljárásban érvényesülő szabályok az irányadóak.

A házastársak a kötelék kérdésében hozott ítélet elleni jogorvoslati

jogukról lemondhatnak. Ebben az esetben a kapcsolódó ügy tárgyában való jogorvoslathoz való jogról is – csatlakozással – lemondhatnak.

Amennyiben a házasság felbontása iránt előterjesztett kereseti kérelmet az elsőfokú bíróság elutasította, ezen elutasító ítélet hatályon kívül helyezése esetén, az ügyet annak a bíróságnak kell visszautalni, amely az elutasítást kimondta, feltéve, ha ennél a bíróságnál valamely kapcsolódó ügyről is dönteni kell.²⁸

Amennyiben a bíróság ítéletét felülvizsgálat vagy felfolyamodás alapján részben hatályon kívül helyeznek, az ítélet fő tárgyában történő döntés hatályon kívül helyezése mellett bármely fél kérelmére a kapcsolódó ügyekben a döntést olyan mértékben helyezheti hatályon kívül és utalhatja vissza az ügyet új tárgyalásra és döntésre a fellebbezési vagy panaszbírószágra, amilyen mértékben ez a hatályon kívül helyezett döntéssel való összefüggésben szükségesnek látszik.²⁹

A jelenleg hatályos bontójogi szabályokat az 1977. január 01-jén hatályba lépett „Házassági és Családjog reformjáról szóló első törvény”³⁰ alakította ki.

A törvény azonban, mint ahogy az az előbb ismertetett szabályozásból kitűnik nem alkotott meg egységes bírósági eljárást, hanem a házassági bontójog eljárásjogában keverednek egymással a felek rendelkezési jogának alávetett polgári eljárás, a hivatalbóli bizonyítás által jellemzett vizsgálati elvű eljárás, a nemperes eljárás és a Háztartási rendelet³¹ szabályai,³² mely egy bonyolult és ellentmondás szabályozást alakított ki.

Ezért egyre erősebb szándék Németországban is egy egyszerűsített bontási eljárás kialakítása, amely azonban egy nagyobb törvénytervezet része.³³

Válni akaró közös gyermekkel nem rendelkező házastársak választhatják – majd a törvény hatályba lépése után – ezt az eljárást, közjegyző által hitelesített okiratba foglalt közös nyilatkozatukkal, ha – ugyancsak közjegyző által hitelesített okiratba foglalva – rendelkeztek a házastársi tartásról, és – alakítás nélkül – a háztartásról és a közös lakásról is megegyeztek. Emellett a bírósági bontás iránti eljárásban nem kell magukat ügyvéd által képviseltetniük. A szóbeli tárgyalás szükségességén ugyanakkor nem változtat az egyszerűsített eljárás.³⁴

A döntést egyszerűsített bontásra irányuló eljárásban hozza a bíróság, ha³⁵ nincs közös kiskorú gyermek és a kérelmező a kérelemhez csatolja,

- a) közjegyző által hitelesített okiratban mindkét házastárs nyilatkozatát arról, hogy az egyszerűsített bontásra irányuló eljárást kéri,
- b) egy közjegyző által hitelesített megállapodást a házasságon alapuló tartásról, a házastársi lakásról és a berendezési tárgyakról, és

a házasságban való teljesítés kielégítésén kívül több kapcsolódó ügy nincs folyamatban.

Az egyszerűsített bontási eljárás iránti nyilatkozatot, a bontást kimondó határozat meghozatalát megelőző tárgyalás berekesztéséig vissza lehet vonni.

Ha a fenti feltételek meghiúsulnak, az eljárást az egyszerűsített bontás iránti eljárás szabályaira tekintet nélkül kell lefolytatni.

A tervezet eltörölné jelenleg érvényben lévő kötelező ügyvédkényszert is.

A törvénytervezet a házastársakat arra akarja ösztönözni, hogy az ún. lényegesebb kérdéseket – úgymint a tartás, a lakáshasználat és a berendezési tárgyak megosztása – a házastársak még a per megindítása előtt, közös megegyezéssel rendezzék. Ennek indoka az, hogy a jelenlegi szabályozásnak „köszönhetően” a házastársak a költségek csökkentése érdekében az ún. kapcsolódó kérdésekben nem törekedtek tényleges megegyezésre a házasság felbontásával egyidejűleg. A nem létező, homályos vagy érvénytelen megállapodásokból eredő jogviták a házasság felbontása után új peres eljárásokat eredményeztek.

Az eljárási szabályok könnyítésétől, az ügyvédkényszer eltörlésétől a jogalkotó a bíróság tehermentesítését, és a bírósági eljárás költségeinek csökkenését várja. A tervezet szerint a költségcsökkentés nemcsak a bíróságok, hanem a felek számára is érezhető előnnyé válik.

A költségcsökkentés mellett a tervezet továbbra is fontosnak tekinti a hátrányosabb helyzetben lévő fél védelmét, de ezt a védelmet azáltal szolgáltatja, hogy a bírósághoz benyújtandó megállapodást közjegyző előtt kell kötni.

A tervezetet már most számos kritika érte, és folyamatosan a viták összütőzében áll.³⁶ Sokan már a tervezet alapvető célkitűzésével sem értenek egyet, amikor is egyszerűbbé, gyorsabbá akarja tenni a házasságok felbontását.

Kétséges a költségcsökkenés várható mértéke is, különösen a felek szempontjából. Az ügyvédkényszer eltörlése még nem jelenti azt, hogy a felek ténylegesen ügyvéd nélkül járnának el, a bírósági pert megelőző közjegyzői megállapodás teljes körű és mindkét fél számára megnyugtató rendezésében bízza.

A közjegyzőnél kötött egyezségről a jogalkotó az alakiságból következtet a tartalomra, amely azonban nem garantálja a mindkét fél számára méltányos megegyezést. Ugyanis a pártatlanságra kötelezett közjegyző egy személyben nem tud a felek eltérő érdekei között megfelelő arányosságot elérni. A közjegyző feladata a szerződés okiratba foglalása, amelyek tar-

talmát lényegében a felek adják meg. A felek eltérő erőviszonyai -amelyek fakadhatnak gazdasági, vagy éppen pszichés okokból-, által diktált tartalom mellett előre vetíthető az önállóan kialakított megállapodás egyenlőtlensége.

Jegyzetek

1 A BGB § 1567. szabályozza a különélés fogalmát, mely szerint a házastársak akkor élnek külön, ha köztük nem áll fenn a gazdasági, ún. háztartási közösség, és a házastárs azt nem is akarja létrehozni, mert nem kívánja helyreállítani a házassági életközösséget. A német szabályozás szerint a külön élés megvalósulhat egy lakáson belül is.

2 Rövidebb időn keresztül való különélés, amely a házastársak kibékülését szolgálja, a BGB § 1566-ban meghatározott határidőket nem érinti.

3 A BGB § 1567. (2) bek.-e nem fűz külön jogkövetkezmenyt, így pl. a különélés időtartamának nyugvását, vagy megszakadását ahhoz, ha a házastársak megkísérlik, de eredménytelenül a házassági életközösség helyreállítását. Ennek indoka az, hogy a házastársakat a sikertelen békülési kísérlet esetlegesen a házasság felbontását megnehezítő eredménye ab ovo ne tartsa viszsza a házastársakat a házassági életközösség helyreállításának a lehetőségétől.

4 A ZPO a házasság felbontása iránti pereknél a perfüggőség esetén követendő eljárást külön rendezi. A jogvita tekintetében a perfüggőség a végzésben meghatározott bíróságnál az ügy iratainak beérkezésével áll be.

5 A házasság felbontása iránti perben a peres felek elnevezése eltérő az általános szabályoktól. A felperest itt kérelmezőnek, míg az alperest ellenérdekű félnek nevezik. (§ 622 (3) ZPO)

6 Cselekvőképtelen fél törvényes képviselője útján történő perindításához szükséges a Vormundschaftsgericht hozzájárulása

7 ZPO § 630

8 Ezen ügyek legfőbbjében azonban nem a peres eljárás, hanem a nemperes eljárásokra vonatkozó Gesetz über die Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit törvény előírásait kell alkalmazni.

9 Jelen fejezetben a kapcsolódó ügyek vonatkozásában ezt a számozást használok az egyszerűség kedvéért.

10 A 2201/2003 EK. rendelet alapján

11 BGB § 1587 szerint ha a házasság alatt az egyik házastárs nyugdíjbiztosítása alapján nagyobb összeg várományosa, mint a másik házastárs, akkor a kettő közötti különbözetet meg kell térítenie az előnytelenebb helyzetben lévő házastárs számára

12 BGB § 1615

13 BGB § 1303 (2)-(4), § 1315 (1), § 1308 (2)

14 Amennyiben ezen kérdések harmadik személy eljárásban való részvételét kívánják meg, akkor ennek a kapcsolódó kérdésnek tárgyalását még is el kell különíteni a házasság felbontásától.

15 ZPO § 613. Amennyiben a személyes meghallgatás akadályba ütközik, megkeresett bíróság előtt is meg lehet hallgatni a feleket.

16 ZPO § 619

17 Bontóperben, házasság érvénytelenítésére, házassági életközösség létrehozására irányuló perben a házasság felbontását kívánó, vagy helyreállítását megtagadó fél ellenkezése ellenére, az olyan tényeket, amelyeket nem terjesztettek a bíróság elé, csak olyan mértékig lehet figyelembe venni, ameddig azok alkalmasak arra, hogy a házasság fennmaradását szolgálják.

18 BGB § 1568

19 ZPO. § 617: Az elismerés következményeiről, a tények vagy az okiratok valódiságáról való nyilatkozatok elmaradásának vagy megtagadásának következményeiről szóló rendelkezéseket, a

félnek az ellenfél, tanúk, szakértők megesketéséről való lemondásáról szóló rendelkezéseket, és a bíróság előtt tett vallomás következményeire vonatkozó rendelkezéseket nem lehet alkalmazni.

20 I.d. bővebben ZPO § 620 a.)-g)

21 Jugendamt

22 Az előző mondatban foglaltak akkor is érvényesek, ha olyan házassági- vagy kapcsolódó kérdésben kértek perköltség-előlegezést, amely másod-, vagy harmadfokon van folyamatban.

23 Ezekben az esetekben a kérelmeket és a panaszokat indokolni is kell.

24 Ennek megállapítására az a bíróság az illetékes, amely az ideiglenes intézkedést meghozta.

25 F körben is érvényesülnek az általános perköltség-viseelési szabályok, ide értve az általános szabályok alóli kivételt, a ZPO § 96-át, mely szerint a sikertelen bizonyítékok, és védekező eszközök költségeit annak a félnek kell viselni, aki ezeket érvényesítette, akkor is, ha a fél fő kérdésben pernyertes.

26 ZPO § 628 A bíróság a bontás iránti kérelemnek a kapcsolódó ügyekben való döntés előtt helyt adhat, ha:

- a 6., vagy 8. pontja szerinti kapcsolódó ügyben való döntés a házasság felbontása előtt nem lehetséges,

- a 6. pontja szerinti kapcsolódó ügyben az eljárást felfüggesztették, mert kiegyenlítőend tartás jogalapjának vagy összegének kérdésében másik bíróság előtt jogvita van folyamatban,

- az 1., 2. pontja szerinti kapcsolódó ügyben az eljárást felfüggesztették, vagy

- a kapcsolódó ügyben való egyidejű döntés a bontás kimondását oly szokatlan mértékben elhúzná, hogy a halasztás a kapcsolódó ügy jelentőségét figyelembe véve is túlzott hátrányt jelentene.

Azonban a házasság felbontásáig a kapcsolódó ügyekben hozott döntések nem hatályosulnak. BGB.§ 629. (d)

27 Ha egy egységes ítélettel meghozott döntést részben fellebbezéssel, panasszal, felülvizsgálati kérelemmel, illetve felfolyamodással („Rechtsbeschwerde”) támadtak meg, úgy az egységes ítélet egyes olyan részeinek megváltoztatását, amelyek más családjogi ügyeket érintenek, csak a jogorvoslat indokolásának kézbesítésétől, -több kérdés esetén- az utolsó kézbesítésétől számított egy hónapos határidő alatt lehet kérelmezni.

28 Az bíróság, amelyhez az ügyet visszatették, ha a hatályon kívül helyező határozat ellen felülvizsgálati kérelmet, vagy a felülvizsgálat megengedhetőségének elutasítása ellen panaszt nyújtottak be, kérelemre a kapcsolódó ügyekben tárgyalást rendelhet el a felülvizsgálati eljárás befejeződésének bevétele nélkül.

29 A bontás kimondásának hatályon kívül helyezése iránt csak a jogorvoslati-indokolás illetve a felülvizsgálat vagy „jogpanasz” megengedhetőségéről szóló végzés kézbesítésétől, több kézbesítés esetén az utolsótól számított 1 hónapon belül van helye kérelemmel előterjeszteni.

30 14.6.1976, BGBl I 1421.

31 Hausratsverordnung

32 FamFG, *A családügyi- és a nemperes eljárások reformjáról szóló törvény*” kiegészített tervezete (állapot: 2006. 2.14.) (továbbiakban: Tervezet) 331.o.

33 A Tervezet 760 oldalas; összesen 87 törvényt fog módosítani. A házassági ügyeket a §§ 126-140, a következményeket a §§ 141-158 szabályozza; a kiskorúak tartásáról szóló egyszerűsített eljárást is újraszabályozza: §§ 260-271.

34 Tervezet 346.o.

35 § 143 FamFG (Egyszerűsített házassági bontásra irányuló eljárás = ebp)

36 Az igazságügy-minisztérium, az ügyvédi kamara is számos vitát indított a tervezetről, de megszólalnak az ügyben a jogirodalom és a jogalkalmazás kiválóságai is. I.d. bővebben: Dr. Winfried Born: Vereinfachtes Scheidungsverfahren- Lockvogelangebot oder ernsthafte Alternative? In: Zeitschrift für das gesamte Familienrecht 2006., Heft 12., 829-836.p.